

Regeringens proposition

1989/90:46

om ändring i lagen (1982:636) om
anordnande av visst automatspel;

Prop.
1989/90:46

Regeringen föreslår riksdagen att anta det förslag som har tagits upp i
bifogade utdrag ur regeringsprotokollet den 2 november 1989.

På regeringens vägnar

Ingvar Carlsson

Laila Freivalds

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås en vidgad tillståndsplikt i fråga om spelautomater. Tillstånd skall krävas inte endast som nu när det gäller anordnande av automatspel i förvärvssyfte utan i fråga om allt anordnande av automatspel för allmänheten. Tillståndskrav kommer enligt förslaget att gälla också för den som enbart vill ställa upp en spelautomat i en lokal eller på en plats dit allmänheten har tillträde.

Vid tillståndsprövningen skall, förutom risken för att det uppkommer en miljö som är olämplig för barn och ungdom, även beaktas möjligheten att spelautomaten används för annat ändamål än den är avsedd för, t. ex. spel om pengar.

Möjligheten att återkalla ett tillstånd utvidgas. Återkallelse skall få ske bl. a. om förhållandena ändrats så att förutsättningarna för ett tidigare utfärdat tillstånd inte längre föreligger.

Förslaget innebär vidare att ändrade regler för överklagande införs. Beslut enligt lagen som länsstyrelsen har meddelat skall överklagas till kammarrätt i stället för till socialstyrelsen.

De nya reglerna är avsedda att träda i kraft den 1 april 1990.

Förslag till

Lag om ändring i lagen (1982:636) om anordnande av visst automatspel

Härigenom föreskrivs att 1–9 a och 11 §§ lagen (1982:636) om anordnande av visst automatspel skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §

Denna lag är tillämplig på spel som anordnas i förvärvssyfte på sådana mekaniska eller elektroniska spelautomater som inte ger vinst eller endast ger vinst i form av frispel på automaten.

Denna lag tillämpas på sådana spel på mekaniska eller elektroniska spelautomater som anordnas för allmänheten eller som i annat fall anordnas i förvärvssyfte och som inte ger vinst eller endast ger vinst i form av frispel på automaten. Lagen skall tillämpas också på uppställning av automater av detta slag i lokaler eller på platser till vilka allmänheten har tillträde.

Lokaler eller platser till vilka tillträdet är begränsat genom krav på inbjudan, medlemskap i viss förening eller annat villkor skall utan hinder härav vid tillämpningen av första stycket anses som lokaler eller platser till vilka allmänheten har tillträde, om de med hänsyn till omfattningen av den krets som äger tillträde, de villkor under vilka tillträde lämnas eller andra liknande omständigheter är att jämställa med sådana lokaler eller platser.

Lagen gäller inte spel som anordnas på fartyg i reguljär trafik.

Lagen gäller inte uppställning av spelautomater eller anordnande av spel på fartyg i reguljär trafik.

2 §

Den som anordnar automatspel som avses i 1 § första stycket får inte otillbörligen locka barn eller ungdom att delta i spelet.

Den som anordnar spelet skall svara för att god ordning råder inom den lokal eller anläggning där spelet bedrivs.

Den som anordnar automatspel som avses i 1 § första stycket skall svara för att spelautomaten inte används för annat ändamål än den är avsedd för, att god ordning råder inom den lokal eller på den plats där spelet bedrivs samt att barn eller ungdom inte otillbörligen lockas att delta i spelet.

3 §

Tillstånd krävs för att anordna

Tillstånd krävs för att anordna

automatspel som avses i 1 § första stycket. Detta gäller inte för automatspel som anordnas i samband med offentliga tillställningar av tillfällig karaktär.

Frågan om tillstånd prövas av socialnämnden i den kommun där spelverksamheten skall anordnas. Nämnden får ta ut avgift för prövningen enligt grunder som beslutas av kommunfullmäktige.

automatspel eller ställa upp en spelautomat i lokaler eller platser som anges i 1 § första och andra styckena. Detta gäller inte för uppställning av en spelautomat och anordnande av spel i samband med offentliga tillställningar av tillfällig karaktär.

I ett tillstånd skall anges det antal spelautomater och den typ av spel som tillståndet avser.

Frågan om tillstånd prövas av socialnämnden i den kommun där spelverksamheten skall anordnas eller där spelautomaten är avsedd att ställas upp. Tillstånd får inte meddelas utan att polismyndigheten hörts i ärendet.

Socialnämnden får ta ut avgift för prövningen enligt grunder som beslutas av kommunfullmäktige.

4 §

Vid prövning av tillstånd skall socialnämnden bedöma om spelverksamheten kan antas förorsaka bristande ordning eller kommer att bedrivas i en miljö som är olämplig för barn eller ungdom. Vid prövningen skall särskilt beaktas sökandens lämplighet, lokalens ändamålsenlighet samt lokalens belägenhet.

Vid prövning av tillstånd skall socialnämnden bedöma risken för att en spelautomat används för annat ändamål än som avses med ansökan eller för att verksamheten kan komma att äga rum i strid mot 2 § eller bedrivas i en miljö som är olämplig för barn eller ungdom. Vid prövningen skall särskilt beaktas sökandens lämplighet, antalet spelautomater för vilka tillstånd söks, spelens beskaffenhet samt lokalens eller platsens ändamålsenlighet och belägenhet.

5 §

Tillstånd får förenas med föreskrifter om lägsta ålder för tillträde och tider när spelverksamheten får bedrivas samt andra föreskrifter som behövs för att motverka att spelverksamheten förorsakar bristande ordning eller bedrivs i en miljö som är olämplig för barn eller ungdom.

Tillstånd att anordna automatspel får förenas med föreskrifter om lägsta ålder för tillträde och tider när spelverksamheten får bedrivas samt andra föreskrifter som behövs för att motverka att spelverksamheten förorsakar bristande ordning eller bedrivs i en miljö som är olämplig för barn eller ungdom.

Om det efter tillståndsbeslutet uppkommer missförhållanden till följd av spelverksamheten, får socialnämnden meddela nya eller ändrade föreskrifter.

6 §

Om automatspel, för vilket tillstånd har meddelats, anordnas i strid mot bestämmelsen i 2 § första stycket eller mot föreskrifter som har meddelats med stöd av 5 §, får socialnämnden återkalla tillståndet.

Socialnämnden får återkalla ett tillstånd, om automatspel har anordnats i strid mot bestämmelserna i 2 § eller mot föreskrifter som har meddelats med stöd av 5 § eller om spelautomaten använts för annat ändamål än tillståndet avser eller om annars förutsättningar för tillstånd inte längre föreligger.

7 §

Socialnämnden utövar tillsyn över efterlevnaden av denna lag och av de föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen.

För att utöva tillsynen har socialnämnden rätt att få tillträde till lokaler eller *anläggningar* där *tillståndspliktigt* automatspel anordnas och infordra upplysningar från den som anordnar spelet.

För att utöva tillsynen har socialnämnden rätt att få tillträde till lokaler eller *platser* där automatspel anordnas eller där en *spelautomat* annars finns uppställd samt infordra upplysningar från den som anordnar spelet eller *låtitt ställa upp automaten*.

8 §

Om den som anordnar *tillståndspliktigt* automatspel underlåter att lämna tillträde eller tillhandahålla upplysningar enligt 7 § andra stycket, får socialnämnden förelägga vite.

Om den som anordnar automatspel eller som har *låtitt ställa upp en spelautomat* underlåter att lämna tillträde eller tillhandahålla upplysningar enligt 7 § andra stycket, får socialnämnden förelägga vite.

För att bereda sig tillträde får socialnämnden vid behov anlita biträde av polisen.

9 §

Den som uppsåtligen eller av oaktsamhet anordnar automatspel i strid mot 3 § första stycket eller bryter mot föreskrifter som har meddelats med stöd av 5 § döms till böter eller fängelse i högst sex månader.

Den som uppsåtligen eller av oaktsamhet anordnar automatspel eller *låter ställa upp en spelautomat* i strid mot 3 § eller bryter mot föreskrifter som har meddelats med stöd av 5 § döms, om *gärningen inte är ringa*, till böter eller fängelse i högst sex månader.

9 a §¹

Spelautomat och annan egendom som använts vid brott enligt 9 § samt insatser som uppburits vid brottet skall förklaras förverkade, om det inte är uppenbart oskäligt.

Spelautomater och annan egendom som *har* använts vid eller varit *föremål* för brott enligt 9 § samt insatser som *har* uppburits vid brottet skall förklaras förverkade, om

¹ Senaste lydelse 1986: 1014.

Förverkande kan, utöver vad som framgår av 36 kap. 5 § brottsbalken, ske hos den som yrkesmässigt tillhandahållit egendomen.

det inte är uppenbart oskäligt. Förverkande kan, utöver vad som framgår av 36 kap. 5 § brottsbalken, ske hos den som yrkesmässigt tillhandahållit egendomen.

I stället för egendomen kan dess värde förklaras förverkat.

11 §

Socialnämndens beslut enligt denna lag får överklagas hos länsstyrelsen *genom besvär*.

Länsstyrelsens beslut i fråga om vitesföreläggande får inte överklagas. Andra beslut av länsstyrelsen får överklagas hos *socialstyrelsen genom besvär*. *Socialstyrelsens beslut får inte överklagas.*

Socialnämndens beslut enligt denna lag får överklagas hos länsstyrelsen.

Länsstyrelsens beslut i fråga om vitesföreläggande får inte överklagas. Andra beslut av länsstyrelsen får överklagas hos *kammarrätten*.

1. Denna lag träder i kraft den 1 april 1990.

2. Den som vid ikraftträdandet har låtit ställa upp en spelautomat utan att det enligt äldre bestämmelser krävs tillstånd är skyldig att senast före utgången av juni 1990 ansöka om tillstånd, om tillståndsplikt föreligger enligt 1 § i dess nya lydelse. Har en sådan ansökan gjorts, får spelautomaten stå uppställd till dess ansökningen har avgjorts slutligt. Om tillstånd inte beviljas, skall spelautomaten avlägsnas från lokal eller plats som avses i 1 § i dess nya lydelse inom två månader från den dag då beslutet vann laga kraft.

3. Bestämmelserna om återkallelse av tillstånd enligt 6 § i dess nya lydelse gäller även beträffande tillstånd som har beviljats före ikraftträdandet.

4. Äldre bestämmelser gäller i fråga om överklagande av beslut som meddelats av länsstyrelsen före lagens ikraftträdande.

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 2 november 1989

Närvarande: statsminister Carlsson, ordförande, och statsråden Feldt, Hjelm-Wallén, Göransson, Dahl, R. Carlsson, Johansson, Hultström, Lindqvist, G. Andersson, Lönnqvist, Thalén, Nordberg, Engström, Freivalds, Lööf, Persson.

Föredragande: statsrådet Freivalds

Proposition om ändring i lagen (1982:636) om anordnande av visst automatspel

1 Inledning

Lagen (1982:636) om anordnande av visst automatspel (automatspelslagen, ändrad 1986:1014) trädde i kraft den 1 juli 1982. Lagen gäller spel som anordnas i förvärvssyfte på sådana mekaniska eller elektroniska spelautomater som inte ger vinst eller som endast ger vinst i form av frispel på automaten. Det är alltså fråga om s. k. förströelsespel till skillnad från sådana automatspel som omfattas av lotterilagen (1982:1011, ändrad senast 1988:839). Syftet med automatspelslagen är i första hand att motverka uppkomsten av olämpliga barn- och ungdomsmiljöer i samband med spel på flipperspel och liknande automatspel.

Efter hand har automatspelslagen utsatts för kritik i flera hänseenden och olika ändringar har aktualiserats. Den 1 januari 1987 infördes i lagen en bestämmelse om förverkande av spelautomater m. m. I den proposition som låg till grund för lagändringen uttalade föredragande statsrådet att han avsåg att ta upp frågan om en utvärdering och översyn av lagen (prop. 1986/87:6 s. 30).

Som ett första led i detta översynsarbete gav justitiedepartementet genom en enkät i oktober 1986 myndigheter och andra möjlighet att redovisa sina erfarenheter av lagstiftningen och sin uppfattning om behovet av ändringar i olika avseenden. På grundval av enkätsvaren utarbetades inom justitiedepartementet promemorian (Ds 1988:69) Ändringar i lagen (1982:636) om anordnande av visst automatspel.

Promemorian har remissbehandlats. En sammanställning av remissyttrandena har gjorts i justitiedepartementet och finns tillgänglig i lagstiftningsärendet (dnr 1989-50).

Promemorians lagförslag och en förteckning över remissinstanserna bör fogas till protokollet i detta ärende som *bilaga 1 och 2*.

Regeringen beslöt den 5 oktober 1989 att inhämta lagrådets yttrande över ett förslag till lag om ändring i lagen (1982:636) om anordnande av visst automatspel. Förslaget hade upprättats i justitiedepartementet på grundval

av den nämnda promemorian. Det lagförslag som remitterades till lagrådet bör fogas till protokollet i detta ärende som *bilaga 3*.

Prop. 1989/90: 46

Lagrådet har i sitt yttrande, som bör fogas till protokollet som *bilaga 4*, lämnat förslaget utan erinran.

I förhållande till lagrådsremissen har i propositionen gjorts vissa redaktionella ändringar av lagtexten.

2 Gällande rätt

Automatspelslagen innehåller regler för anordnande av flipperspel och liknande automatspel. Enligt lagen krävs tillstånd för att i förvärvssyfte anordna spel på mekanisk eller elektronisk spelautomat som inte ger vinst eller som ger vinst endast i form av frispel på automaten. Ansökningar om tillstånd prövas av socialnämnden i den kommun där spelverksamheten skall anordnas. Vid prövning av tillstånd skall socialnämnden bedöma om spelverksamheten kan antas förorsaka bristande ordning eller kommer att bedrivas i en miljö som är olämplig för barn eller ungdom. Vid prövningen skall särskilt beaktas sökandens lämplighet samt lokalens ändamålsenlighet och belägenhet. Ett tillstånd får förenas med föreskrifter om lägsta ålder för tillträde och om tider när spelverksamheten får bedrivas samt andra föreskrifter som behövs för att motverka att spelverksamheten förorsakar bristande ordning eller bedrivs i en miljö som är olämplig för barn eller ungdom. Om det efter tillståndsbeslutet uppkommer missförhållanden till följd av spelverksamheten, får socialnämnden meddela nya eller ändrade föreskrifter.

Den som anordnar automatspel som omfattas av lagens bestämmelser får inte otillbörligen locka barn eller ungdom att delta i spelet. Tillstånd får återkallas om spelet anordnas i strid mot denna bestämmelse. Detsamma gäller om automatspel anordnas i strid mot föreskrifter som socialnämnden har utfärdat.

Socialnämnden svarar för tillsyn över spelverksamheten. Påföljd i form av böter eller fängelse i högst sex månader kan ådömas den som uppsåtligt eller av oaktsamhet anordnar automatspel utan att ha tillstånd eller bryter mot socialnämndens föreskrifter. Sedan den 1 januari 1987 gäller att spelautomat och annan egendom som använts vid brott mot lagen liksom insatser som uppburits vid brottet kan förklaras förverkade, om det inte är uppenbart oskäligt.

Socialnämndens beslut enligt lagen får överklagas hos länsstyrelsen. I de flesta fall får länsstyrelsens beslut överklagas hos socialstyrelsen. Socialstyrelsens beslut får inte överklagas.

3.1 Behovet av ändrade regler

När automatspelslagen infördes var syftet främst att komma till rätta med de olämpliga ungdomsmiljöer som kunde uppkomma i spelhallar där spel på s. k. flipperspel och liknande automatspel bedrevs. I samband med lagens tillkomst framhölls att spelhallarna lätt kunde bli ett tillhåll för personer med sådana sociala problem att de utövade ett dåligt inflytande på ungdomarna. Det påpekades också att spelandet skapade ett penningbehov som kunde utlösa viss kriminalitet, t. ex. snatteri och häleri.

Under den tid lagen har funnits har kritik framkommit i olika hänseenden. Kritiken har i huvudsak gällt två frågor. Lagen har inte ansetts tillräckligt effektiv när det gäller att motverka olämpliga ungdomsmiljöer. Det har påpekats bl. a. att lagen i vissa hänseenden är otydlig och att det ofta förelegat olika uppfattningar mellan socialnämnden som tillståndsmyndighet och de organ som prövar överklaganden i fråga om hur höga krav som bör ställas för att speltillstånd skall kunna ges. Men kritiken gäller också att det i betydande utsträckning förekommer illegalt spel på automaterna genom att spelandet förenas med utbetalning i form av pengar eller varor och att lagen inte erbjuder tillräckliga möjligheter att förhindra detta missbruk.

Utnyttjandet av spelautomater för illegal spelverksamhet har aktualiserats särskilt i två framställningar från polismyndigheten i Malmö respektive socialnämnden där. I framställningarna framhålls att den illegala spelverksamheten fått en betydande omfattning och vållat allvarliga problem av bl. a. social natur samt att den bedrivs i sådana former, t. ex. genom bevakning och kontroller, att myndigheternas tillsyn avsevärt försvåras.

Det är enligt min mening tydligt att automatspelsverksamheten fått en delvis annan inriktning än som kunde förutses när lagens nuvarande bestämmelser utformades. Det är en viktig uppgift för samhället att problem av den art som beskrivs i framställningarna från Malmö kan förhindras eller i varje fall begränsas. Även de synpunkter från övriga håll som redovisats i svaren på den tidigare nämnda enkäten och under remissbehandlingen av departementspromemorian visar att det föreligger ett påtagligt behov av en effektivisering av automatspelslagen. Det gäller inte endast den illegala spelverksamheten utan också för att ytterligare tillgodo- se syftet att förhindra olämpliga barn- och ungdomsmiljöer. I det följande lägger jag därför fram förslag till omfattande ändringar av den nuvarande lagstiftningen. Det gäller bl. a. tillståndsplikten, tillståndsprövningen och möjligheterna att återkalla ett utfärdat tillstånd.

Mitt förslag: Krav på tillstånd införs i fråga om allt automatspel som anordnas för allmänheten. Tillstånd skall krävas också för att ställa upp spelautomater i lokaler dit allmänheten har tillträde. Med lokaler dit allmänheten har tillträde jämföras lokaler dit tillträdet visserligen är begränsat genom olika villkor men där dessa villkor framstår som en ren formalitet.

Promemorians förslag överensstämmer med mitt.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser har godtagit promemorians förslag eller lämnat det utan erinran. Det har emellertid också framförts kritik mot att förslaget skulle göra tillståndsfrågan onödigt komplicerad.

Skälen för mitt förslag: Som jag nyss har redogjort för har automatspelslagens bestämmelser i vissa hänseenden ansetts otillräckliga. Den har inte ansetts tillräckligt effektiv när det gäller att motverka olämpliga ungdomsmiljöer. Och vidare utnyttjas automatspelen för illegal spelverksamhet.

För att komma till rätta med missförhållandena har såväl i enkätsvaren som under remissbehandlingen av departementspromemorian olika mer eller mindre långtgående förslag lagts fram. Bl. a. har rikspolisstyrelsen och lotterinämden föreslagit att det införs någon form av samhälleligt monopol på automatspelsverksamheten. Som påpekas i promemorian har dock tanken på ett folkrörelseägt spelbolag med ensamrätt på automatspelsverksamheten avvisats i 1987 års lotteriutredning i betänkandet (SOU 1987:52) Folkrörelsernas lotterier och spel. Något annan ställningstagande gjordes inte i propositionen med anledning av betänkandet (prop. 1987/88:141) eller vid riksdagsbehandlingen (KrU 1987/88:22, rskr 391). Jag anser att det inte framkommit något som gör att det finns anledning att nu inta någon annan ståndpunkt.

Andra förslag som har framförts är att införa totalförbud mot vissa typer av apparater och kommunal vetorätt vid tillståndsprövningen. Dessa frågor återkommer jag till senare (avsnitt 3.3 och 3.4).

Enligt 1 § automatspelslagen gäller lagen endast automatspel som anordnas i förvärvssyfte. Någon tillståndsplikt föreligger inte för anordnande av spel i andra fall eller för uppställning av spelautomater.

Från flera håll har framförts att ett av problemen med den nuvarande lagen är att tillståndsmyndigheten eller polisen vid ingripande i en lokal där en spelautomat finns uppställd utan tillstånd möts av invändningar att apparaten inte utnyttjas för spel som anordnas i förvärvssyfte eller att den inte används för spel över huvud taget.

För att undvika att sådana påståenden kan utnyttjas för att kringgå lagstiftningen föreslås i promemorian att tillstånd skall krävas inte endast för att anordna spel i förvärvssyfte utan för allt anordnande av spel för allmänheten och för att ställa upp spelautomater på platser eller i lokaler dit allmänheten har tillträde.

Promemoriaförslaget har godtagits eller lämnats utan erinran av de

flesta remissinstanserna. På sina håll har dock förslaget kritiserats för att det skulle göra tillståndsfrågan onödigt komplicerad. Det har påpekats bl. a. att förslaget medför att spelautomater som används i icke kommersiella sammanhang också skulle omfattas av tillståndstvånget, t. ex. spel som tillhandahålls gratis på fritidsgårdar och liknande samt demonstrationsapparater i affärer som säljer datorspel.

I likhet med majoriteten av remissinstanserna anser jag att promemoriaförslaget har obestridliga fördelar när det gäller att förhindra att lagstiftningen kringgås. Det kan visserligen förefalla långtgående att tillstånd skall behövas för att ställa upp en spelautomat, även om avsikten är att något spel inte skall förekomma. I praktiken torde det dock höra till rena undantagsfallen att någon vill ställa upp en automat i en offentlig lokal utan att avsikten är att automaten skall användas för spel.

Det skulle i och för sig kunna tänkas att lagstiftningen kringgås på det sättet att någon ansöker om tillstånd som gäller endast uppställande av spelautomat med en mindre ingående prövning som följd samt att apparaten därefter ändå utnyttjas för spelverksamhet. Utgångspunkten torde dock som jag nyss har sagt så gott som alltid vara att en spelautomat som ställs upp i en offentlig lokal skall användas för spel. Som jag kommer att beröra i ett senare avsnitt skall en ansökan om tillstånd avslås, om det kan antas att automaten kan komma att användas för ett annat ändamål än som har angetts i ansökan. Det innebär att en ansökan som endast gäller uppställning i allmänhet bör avslås med hänvisning till att apparaten sannolikt kommer att användas för spel. Undantagsvis kan naturligtvis förekomma att en sådan ansökan ändå bör bifallas, t. ex. en ansökan från ett museum som vill ha en spelautomat som utställningsföremål.

Beträffande affärer där datorspel säljs vill jag först säga att lagen självfallet inte omfattar apparater som är uppställda i affärslokaler utan att vara programmerade för spel. Inte heller kan tillståndskravet för uppställning anses omfatta apparater som tillfälligtvis tas fram för att demonstreras för en kund. Det innebär att lagen normalt inte är tillämplig i affärslokaler av detta slag. Tillståndsplikt kan inträda först om en programmerad apparat mera varaktigt finns uppställd i affärslokalen på sådant sätt att den är fritt tillgänglig för allmänheten.

När det gäller spelautomater som tillhandahålls i sammanhang där det inte finns något egentligt ekonomiskt intresse bakom verksamheten, t. ex. fritidsgårdar och ideella ungdomsföreningar, kan jag hålla med om att förhållandena ofta är sådana att det inte finns någon större risk för att olämpliga ungdomsmiljöer uppkommer eller att automaterna utnyttjas för otillåtet hasardspel. En undantagsregel för dessa situationer skulle emellertid omedelbart inbjuda till försök att kringgå lagstiftningen. Jag vill också framhålla att tillståndsfrågan i fall som dessa ofta bör kunna avgöras utan att något mera omfattande arbete behöver läggas ned vare sig från sökandens eller från tillståndsmyndighetens sida. Jag anser därför att denna utvidgning av tillståndsplikten inte framstår som alltför ingripande.

Det bör emellertid också beaktas att tillståndsplikten är sanktionerad med ett straffansvar samt att sökanden är skyldig att erlägga en avgift för tillståndet. I vissa fall skulle ett obegränsat straffansvar enligt de nya

reglerna kunna slå onödigt hårt. Straffansvar bör därför inte ådömas i fall då en överträdelse av tillståndsplikten måste bedömas som ringa. Jag återkommer till detta i samband med att jag behandlar straffbestämmelsen (avsnitt 3.6). När det gäller kostnadsfrågan bör påpekas att enligt 3 § automatspelslagen en avgift får tas ut för tillståndsprövningen enligt de grunder som kommunfullmäktige bestämmer. Denna regel bör kunna ge utrymme för att anpassa avgiften efter ärendets beskaffenhet.

Sammanfattningsvis anser jag att lagstiftningen bör utformas i enlighet med promemorieförslaget. Det innebär att tillståndsplikten i fortsättningsen kommer att omfatta dels spel som anordnas i förvärvssyfte, dels andra former av automatspel under förutsättning att spelet är öppet för allmänheten och slutligen också uppställande av spelautomater på platser eller i lokaler dit allmänheten har tillträde.

För att förhindra att tillståndstvånget kringgås genom att verksamheten utövas under maskering av någon form av sammanslutning bör tillståndskravet efter mönster av vad som gäller i andra liknande fall utsträckas så att den omfattar även platser dit tillträdet visserligen är begränsat genom olika villkor men där dessa är en ren formalitet och tillträdet i realiteten är öppet för allmänheten. Även detta förslag bygger på promemorian och har i allmänhet godtagits av remissinstanserna.

3.3 Tillståndsprövningens omfattning

Mitt förslag: Något förbud mot vissa typer av automater införs inte. Däremot utökas nuvarande bedömningsgrunder för tillståndsprövningen. En ansökan skall kunna avslås om det finns risk att spelautomaten kommer att användas för annat ändamål än den är avsedd för. Vid den bedömningen skall beaktas bl. a. om apparaten är så konstruerad att den är särskilt ägnad att användas för hasardspel.

Promemorians förslag överensstämmer med mitt.

Remissinstanserna: Huvudprinciperna i promemorieförslaget har i allmänhet godtagits. Vissa remissinstanser har dock föreslagit mer långtgående åtgärder, bl. a. förbud mot vissa typer av spelautomater.

Skälen för mitt förslag: Som jag redan tidigare har berört var syftet med automatspelslagen ursprungligen att förhindra uppkomsten av olämpliga ungdomsmiljöer i samband med flipperspel och liknande automatspel. Den bedömning som skall göras vid tillståndsprövningen framgår av 4 §. Enligt denna bestämmelse skall det avgörande för prövningen vara om spelverksamheten kan antas förorsaka bristande ordning eller kommer att bedrivas i en miljö som är olämplig för barn och ungdomar.

I bestämmelsen anges vissa moment som alltid skall beaktas vid bedömningen. Dit hör sökandens lämplighet som spelanordnare. Den som anordnar spelet skall ha personliga förutsättningar att driva verksamheten så att det inte uppkommer en olämplig miljö. Övriga moment som anges i

bestämmelsen är lokalens lämplighet för spelverksamhet och lokalens belägenhet.

De nuvarande bedömningsgrunderna är således utformade i första hand för att förhindra uppkomsten av miljöer som är olämpliga för barn och ungdom. Som jag redan har nämnt förekommer det att automatspelen används för illegalt spel, ofta på det sättet att penningvinster betalas ut i förhållande till uppnådda frispel eller poäng. I allmänhet har den illegala spelverksamheten haft anknytning till vissa speciella typer av spelautomater, kanske framför allt olika former av pokermaskiner.

För att komma åt den illegala spelverksamheten har föreslagits från olika håll att de typer av automater som på grund av sin beskaffenhet är särskilt lämpade för hasardspel skall förbjudas helt. Alternativt har föreslagits möjligheter att begränsa antalet frispel eller poäng.

Som jag inledningsvis har berört har det illegala spelet på vissa platser fått sådan omfattning att det är ytterst angeläget att komma till rätta med denna verksamhet. Från denna synpunkt finns starka skäl som talar för att förbjuda spelautomater som är särskilt ägnade för hasardspel. För vissa fall där det inte finns någon egentlig risk för att otillåtet spel skulle förekomma skulle dock ett sådant generellt förbud vara alltför långtgående. Därtill kommer svårigheten att utforma en eventuell förbudslagstiftning på ett tillräckligt effektivt sätt. Ett förbud mot vissa speciella spel skulle säkerligen efter någon tid bli föga verkningsfullt genom att andra typer av spel i stället skulle komma att utnyttjas för spel om penningvinster. Erfarenheter från andra områden visar att speciallagstiftning ofta tenderar att snabbt bli passerad av utvecklingen.

Med hänsyn till det anförda har jag funnit att något generellt förbud mot vissa typer av automatspel inte bör införas. I stället är den lösning som föreslås i promemorian att föredra. Den innebär att spelautomatens konstruktion och möjligheterna att använda den för hasardspel skall beaktas vid tillståndsprövningen. Enligt förslaget skall tillståndsmyndigheten vid provningen ta hänsyn till risken för att apparaten kommer att användas för annat ändamål än den är avsedd för. Vid denna bedömning skall spelens beskaffenhet beaktas särskilt. Vid provningen skall således hänsyn kunna tas till om ansökan gäller en spelautomat som är särskilt ägnad att användas för hasardspel eller som erfarenhetsmässigt ofta används för sådant spel.

Jag anser att promemrieförslaget utgör en lämplig avvägning mellan intresset av att motverka det illegala spelet och möjligheterna att beakta omständigheterna i det enskilda fallet. Förslaget har också den fördelen att tillståndsmyndigheternas praxis smidigt kan anpassas i takt med utvecklingen.

Jag har redan nämnt att det framför allt är de s. k. pokermaskinerna som har en sådan konstruktion att de är särskilt lämpade att användas för otillåtet spel om pengar och som också i mer eller mindre organiserade former kommer till användning för sådant spel. Med hänsyn till den omfattning som det illegala spelet uppenbarligen har fått bör det praktiska resultatet av mitt förslag bli att tillstånd som avser sådana apparater i princip inte bör meddelas.

En del spelautomater, framför allt de s.k. TV-spelen, är utformade på ett sådant sätt att spelinnehållet lätt kan ändras. Genom att ett kretskort byts ut kan spelet få ett helt annat innehåll än tidigare. För att underlätta kontrollen har det under remissbehandlingen föreslagits att apparaterna bör underkastas någon form av typbesiktning, alternativt att de förses med spärrar så att otillåtna funktioner inte kan kopplas in.

För egen del anser jag att sådana åtgärder skulle vara onödigt komplicerade. För att förhindra att lagstiftningen kringgås är det däremot lämpligt att det i tillståndsbeslutet anges det antal spelautomater och den typ av spel som tillståndet avser. Jag föreslår därför att en sådan föreskrift förs in i lagen.

I detta sammanhang vill jag också beröra en annan fråga där synpunkter har framförts under remissbehandlingen. Tillståndsprövningen skall enligt nu gällande lagstiftning innefatta en bedömning av om spelverksamheten kommer att bedrivas i en miljö som är olämplig för barn och ungdom. Utgångspunkten för denna bedömning är i första hand huruvida den lokal där spelet skall bedrivas utgör en lämplig miljö. Men det kan också finnas spel som genom sitt förråande eller våldsamma innehåll kan bidra till uppkomsten av en olämplig ungdomsmiljö. Den bedömning som skall göras av spelens beskaffenhet bör därför innefatta även sådana hänsynstagen.

Den prövning som skall göras enligt 4 § skall innefatta en bedömning av den personliga lämpligheten hos den som anordnar spelet eller som skall ställa upp spelautomaterna, dvs. den som disponerar den lokal där spelet bedrivs eller automaterna skall ställas upp, oberoende av om han äger automaterna eller inte. Under remissbehandlingen har föreslagits att lämplighetsprövningen också skall omfatta automatens ägare i det fall denne är en annan än lokalinnehavaren. En sådan utvidgning anser jag dock vara onödigt långtgående och svår att praktiskt genomföra. Redan prövningen av lokalinnehavarens lämplighet ger ett visst utrymme för att ta hänsyn till om denne kommer att stå under inflytande av andra så att verksamheten påverkas i olämplig riktning.

Avslutningsvis vill jag i detta sammanhang beröra även en annan fråga som tagits upp av vissa remissinstanser. Enligt 5 § får ett tillstånd förenas med vissa föreskrifter, bl. a. i fråga om lägsta ålder för tillträde till den lokal där automatspelet bedrivs. Ett par remissinstanser har föreslagit att en generell åldersgräns i stället bör införas. Det har anförts bl. a. att den hittillsvarande regleringen har medfört att praxis varierar från kommun till kommun.

Enligt min mening måste man dock i viss utsträckning ta hänsyn till att automatspelslagen omfattar apparater av olika utformning och att de lokaler där apparaterna finns uppställda kan vara mycket olikartade. En fast åldersgräns skulle därför i vissa fall kunna uppfattas som onödigt stel och dessutom ofta omotiverad när det är fråga om t. ex. fritidslokaler. Detta skulle på sikt kunna minska respekten för lagen. Den gällande ordningen måste anses ge ett lämpligt utrymme för att beakta omständigheterna i det enskilda fallet. Som jag nyss har nämnt skall spelens beskaffenhet ha betydelse vid tillståndsprövningen. Det är givet att detta i sin tur

bör medföra att beskaffenheten beaktas även vid bedömningen av om ett meddelat tillstånd bör förenas med t. ex. en åldersgräns.

Prop. 1989/90: 46

I enlighet med promemorieförslaget har vissa mindre ändringar gjorts i 4 §. Bestämmelsen behandlas närmare i specialmotiveringen.

3.4 Tillståndsmyndighet m. m.

Mitt förslag: Även i fortsättningen skall socialnämnden svara för tillståndsgivning och tillsyn. I tillståndsfrågan skall polismyndigheten höras.

Promemorians förslag överensstämmer med mitt.

Remissinstanserna: I allmänhet har promemorians förslag godtagits. Några remissinstanser har emellertid föreslagit att polismyndigheten skall ersätta socialnämnden som tillstånds- och tillsynsmyndighet.

Skälen för mitt förslag: Tillståndsfrågan skall enligt 3 § prövas av socialnämnden i den kommun där spelverksamheten anordnas. Socialnämnden har också tillsynen över att lagen och föreskrifter som meddelats i samband med ett tillstånd följs.

Frågan om socialnämnden eller polismyndigheten skulle svara för tillstånd och tillsyn diskuterades i samband med lagens tillkomst. Avgörande för att lägga dessa befogenheter på socialnämnderna var bl. a. att prövningen i första hand skulle grundas på sociala överväganden och att socialnämnden hade god inblick i de sociala förhållandena i kommunen (prop. 1982/83:203 s. 13). I propositionen (s. 17) diskuterades vidare om socialnämnderna skulle åläggas skyldighet att samråda med andra berörda myndigheter. Detta avvisades, men samtidigt förordades att socialnämnden vid prövningen av tillståndsfrågan i vissa fall regelmässigt borde inhämta yttranden från bl. a. den lokala polismyndigheten.

I promemorian föreslås att socialmyndigheterna även i fortsättningen skall vara tillstånds- och tillsynsmyndighet. Enligt promemorieförslaget skall polismyndighetens yttrande alltid inhämtas i ett tillståndsärende.

Promemorieförslaget har godtagits av flertalet remissinstanser. Vissa, bl. a. polismyndigheten i Malmö och socialnämnden där samt Sveriges spelautomatägares riksförbund, har dock förordat att tillståndsgivningen och tillsynen förs över till polismyndigheterna.

De utvidgningar av automatspelslagens tillämpningsområde och tillståndsprövningens omfattning som jag föreslår talar i någon mån för att polismyndigheterna skall svara för tillstånd och tillsyn i stället för socialnämnderna. Genom förslagen kommer i viss utsträckning andra aspekter att ha betydelse vid sidan av de sociala överväganden som hittills varit utgångspunkten för prövningen. Som anförs i promemorian har dock en betydande sakkunskap och erfarenhet samlats hos socialnämnderna under den tid som lagen har funnits. Ordningssynpunkter och andra liknande överväganden som enligt mitt förslag får betydelse för tillståndsprövningen bör kunna belysas på ett tillfredsställande sätt genom att socialnämnden

inhämtar upplysningar från polismyndigheten innan beslut i tillståndsfrågan fattas. I praktiken tycks det för övrigt redan vara det normala. Jag anser emellertid att det är lämpligt att det i lagen införs en uttrycklig föreskrift om detta.

Det bör också påpekas att socialnämnden enligt 8 § automatspelslagen kan begära biträde av polismyndigheten i vissa fall. I detta sammanhang kan det vidare finnas anledning att understryka att det är viktigt att socialnämnderna och polismyndigheterna samarbetar i frågor som rör lagens tillämpning.

Sammanfattningsvis föreslår jag således att socialnämnderna även i fortsättningen skall vara tillstånds- och tillsynsmyndigheter.

Under remissbehandlingen har framförts uppfattningen att socialnämnden bör ha rätt att ta del av de uppgifter om sökanden som finns i polisregistren. För egen del anser jag att detta inte behövs. Genom de upplysningar som i enlighet med vad jag nyss har sagt skall inhämtas från polismyndigheten vid tillståndsprövningen bör socialnämnden kunna få ett tillräckligt underlag för att bedöma sökandes lämplighet.

Det har också föreslagits att det i lagen bör införas en föreskrift om skyldighet för socialnämnden att alltid inhämta upplysningar från kronofogdemyndigheten vid bedömningen av sökandens lämplighet. I vissa fall kan det visserligen vara lämpligt att kronofogdemyndigheten får yttra sig i tillståndsfrågan. I andra mera okomplicerade situationer skulle dock en skyldighet att inhämta yttrande onödigt tynga handläggningen. Någon sådan föreskrift anser jag därför inte vara nödvändig. Enligt min mening skulle det också föra för långt att, såsom några remissinstanser har föreslagit, ge socialnämnden rätt att vid tillsynen ta del av tillståndsinnehavarens deklARATIONER för att kunna kontrollera att inkomsterna från spelen redovisas.

Några kommuner har uttalat sig för att det införs någon form av kommunal vetorätt. Det har därvid framhållits bl. a. att, eftersom kommunerna har ett övergripande ansvar när det gäller miljön för barn och ungdomar i kommunen, det är rimligt att de också kan förhindra spelverksamhet på olämpliga platser.

Enligt min mening har nuvarande reglering i stort sett visat sig fungera väl och jag anser att den även i fortsättningen får anses utgöra en lämplig avvägning mellan de olika intressen som gör sig gällande i tillståndsfrågan. Till denna slutsats bidrar också att andra aspekter än rent sociala överväganden kommer att ha en viss betydelse för tillståndsfrågan. Något förslag om kommunal vetorätt lägger jag därför inte fram. Men samtidigt vill jag understryka att det självfallet bör föreligga vägande skäl att frånga socialnämndens ståndpunkt i ett tillståndsärende. Det är en uppfattning som också kommer till uttryck i motiven till gällande lagstiftning, där det framhålls att socialnämnden bör ges stor frihet när det gäller tillståndsprövningen (prop. 1982/83:203 s. 16).

Enligt 3 § andra stycket får socialnämnden ta ut avgift för tillståndsprövningen enligt grunder som beslutas av kommunfullmäktige.

Vid remissbehandlingen har anförts att den föreslagna utvidgningen av tillståndsprövningen kan komma att kräva ökade insatser bl. a. för att

fullgöra en tillfredsställande tillsyn. Med hänsyn härtill har föreslagits att socialnämnderna bör få rätt att ta ut en särskild avgift för tillsynsverksamheten. I sammanhanget har också framförts önskemål om enhetliga taxor, eftersom avgifterna för tillståndsprövningen nu varierar betydligt från kommun till kommun.

I den mån de ändrade reglerna i fråga om tillståndsprövningen medför ökade kostnader för denna prövning finns enligt gällande lag möjlighet att beakta detta när den avgift bestäms som sökanden skall erlägga för tillståndet. Att exakt beräkna de ökade administrativa kostnader förslaget medför i fråga om tillsynsverksamheten låter sig knappast göra. Man bör dock kunna utgå från att kostnaderna kommer att bli relativt begränsade. Jag vill vidare framhålla att redan de gällande avgiftsbestämmelserna tillåter att kommunerna antar taxor som bygger på centrala rekommendationer. I nuvarande läge anser jag att nya avgiftsregler inte bör införas.

De ändringar i fråga om tillståndsplikten som mitt förslag innebär föranleder en utökad avgiftsskyldighet. I vissa fall bör tillstånd kunna meddelas utan att någon mera ingående prövning behöver göras. Som jag tidigare har berört bör avgiften kunna anpassas så att någon mera betydande avgift inte tas ut i ärenden av enkel beskaffenhet.

3.5 Återkallelse av tillstånd

Mitt förslag: Möjligheterna att återkalla ett tillstånd utökas. Återkallelse skall sålunda få ske om en spelautomat använts för annat ändamål än tillståndet avser. Det skall också vara möjligt att återkalla ett tillstånd om förhållandena ändrats så att förutsättningarna för tillståndet inte längre föreligger.

Promemorians förslag överensstämmer med mitt.

Remissinstanserna har i allmänhet godtagit förslaget.

Skälen för mitt förslag: Enligt 6 § kan ett tillstånd återkallas om automatspel anordnas i strid med bestämmelsen i 2 § första stycket om att barn och ungdomar inte otillbörligen får lockas att delta i spelet. Återkallelse får också ske om spelverksamhet har anordnats i strid mot särskilt meddelade föreskrifter.

Den kritik som har riktats mot nuvarande lagstiftning går bl. a. ut på att möjligheterna att återkalla ett tillstånd är alltför begränsade. Som exempel har anförts att lagen inte medger att ett tillstånd återkallas på den grunden att en spelautomat använts för olovlig spelverksamhet. Vidare har framförts uppfattningen att förutsättningarna för återkallelse är alltför otydligt angivna och medför tillämpningssvårigheter.

Mot bakgrund av denna kritik föreslås i promemorian ökade möjligheter att återkalla ett tidigare utfärdat tillstånd. Enligt promemorian bör återkallelse få ske om det förekommit spel om vinst i annan form än frispel. Har ett tillstånd meddelats som inte omfattar rätt att anordna spel på apparaten, bör tillståndet kunna återkallas, om det visar sig att spel har förekommit. Återkallelse bör också vara möjlig om det framkommer brister i ordningshänseende.

Vidare bör enligt promemorian ett tillstånd kunna återkallas om förhållandena ändrats så att förutsättningarna för ett tillstånd inte längre föreligger. Sådana skäl kan vara att lokalens beskaffenhet har ändrats eller att det framkommit nya uppgifter om innehavarens lämplighet. Andra skäl kan vara att socialnämnden inte kan utöva erforderlig tillsyn genom att tillträde till platsen där spelautomaten finns uppställd inte lämnas på ett godtagbart sätt eller att upplysningar som socialnämnden infordrat med stöd av 7 § är bristfälliga eller fördröjs.

Förslagen har överlag mottagits positivt av remissinstanserna. Även min uppfattning är att förslagen bör kunna medföra att lagstiftningen blir effektivare och att tillsynen underlättas. Jag föreslår således att lagen utformas i enlighet med promemorieförslaget.

3.6 Straffansvar och förverkande

Mitt förslag: Straffansvaret och möjligheterna till förverkande utvidgas. Straff skall kunna ådömas även den som ställer upp en spelautomat utan att ha något tillstånd eller som bryter mot vad som sägs i ett tillståndsbeslut om antalet spelautomater som omfattas av tillståndet och den typ av spel som tillståndet omfattar. Straffansvaret skall inte omfatta ringa fall. Föreligger en straffbar överträdelse, skall även förverkande kunna ske.

Promemorians förslag överensstämmer med mitt med undantag av att förslaget inte innehåller någon ansvarsfrihetsregel för ringa fall.

Remissinstanserna har i stort godtagit promemorians förslag. Några remissinstanser har föreslagit att nuvarande straffmaximum höjs.

Skälen till mitt förslag: Enligt 9 § kan den som anordnar automatspel utan tillstånd eller i strid med utfärdade föreskrifter dömas till böter eller fängelse i högst sex månader.

Som jag tidigare har anfört innebär mitt förslag att ett förbud skall gälla mot att utan tillstånd ställa upp en spelautomat i en lokal eller på en plats till vilken allmänheten har tillträde. Denna utvidgning bör kompletteras med ett straffansvar för den som bryter mot förbudet.

Jag har också tidigare nämnt att ett tillstånd i fortsättningen skall innehålla uppgift om antalet spelautomater och den typ av spel som tillståndet gäller. För att denna regel skall bli tillräckligt effektiv bör straffansvar gälla även för den som bryter mot en sådan föreskrift.

Mitt förslag innebär en utvidgning av tillståndsplikten. Som jag tidigare har varit inne på skulle ett obegränsat straffansvar kunna få oskäliga konsekvenser i vissa hänseenden. Det gäller t.ex. då det är klarlagt att automaten använts uteslutande som utställningsföremål och det är uppenbart att något försök att kringgå lagstiftningen inte föreligger. Även om spel har förekommit, skulle ett straffansvar kunna vara onödigt hårt, om det står klart att underlåtenheten att söka tillstånd mest berott på ett förbiseende och det är uppenbart att något vinstintresse inte förelegat och

förhållandena i övrigt också är sådana att risken för missförhållanden måste anses vara obefintlig. Jag föreslår därför en undantagsregel, enligt vilken straffansvaret inte skall omfatta gärningar som är ringa. Även mera bagatellartade överträdelser av villkor i fråga om antal och typ av spel eller av föreskrifter som socialnämnden utfärdat enligt 5 § bör kunna omfattas av denna undantagsregel.

Nuvarande straffmaximum är fängelse i sex månader. Förslag har väckts om att straffmaximum bör höjas till ett år, bl.a. för att ge möjlighet till anhållande och häktning.

En spelanordnare som anordnar spel om penningvinster med en spelautomat kan straffas för dobbleri eller brott mot lotterilagen. De straff som kan följa enligt dessa bestämmelser är böter eller fängelse i högst två år eller, om brottet är grovt, fyra år, respektive böter eller fängelse i högst ett år. Eftersom straffmaximum är fängelse i ett år eller mer, är det möjligt att i dessa fall tillgripa anhållande och häktning. Överträdelser av automatspelslagen i andra fall torde generellt sett vara av mindre allvarligt slag och för dem anser jag att nuvarande straffskala är lämpligt avvägd. Jag kan därför inte biträda förslaget om en höjning av straffmaximum.

Genom en ny bestämmelse, 9 a §, infördes den 1 januari 1987 (prop. 1986/87:6, SFS 1986:1014) en möjlighet till förverkande av spelautomater och annan egendom som använts vid brott enligt 9 § liksom av de insatser som uppburits vid brottet.

Denna förverkanderegeln har ibland ansetts vara alltför ineffektiv. Kritiken gäller bl.a. de svårigheter som ofta föreligger när det gäller att bevisa att spel verkligen har förekommit på en apparat och att förverkanderegeln i praktiken därför har blivit svårtillämpad.

Mitt förslag innebär att straffansvaret i fortsättningen skall gälla för den som ställer upp en spelautomat utan tillstånd eller som bryter mot tillståndet i fråga om antal spelautomater eller tillåten typ av spel. För att effektivisera lagstiftningen är det enligt min mening lämpligt att förverkande skall få ske även i dessa situationer. Jag föreslår således att 9 a § ändras i enlighet med det.

3.7 Reglerna för överklagande m. m.

Mitt förslag: Reglerna för överklagande ändras. Kammarrätten i stället för socialstyrelsen skall pröva överklaganden av länsstyrelsens beslut.

Promemorians förslag överensstämmer med mitt.

Remissinstanserna har överlag godtagit förslaget.

Skälen för mitt förslag: Socialnämndens beslut enligt automatspelslagen kan i dag enligt 11 § överklagas till länsstyrelsen. Länsstyrelsens beslut kan i sin tur överklagas till socialstyrelsen.

Den 1 juni 1988 trädde lagen (1988:205) om rättsprövning av vissa förvaltningsbeslut i kraft. Enligt lagen har en enskild part i princip rätt till

domstolsprövning av ett förvaltningsärende som rör bl. a. ingrepp i enskildas personliga eller ekonomiska förhållanden. Bestämmelserna i lagen har anknytning till Europarådskonventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och grundläggande friheterna och konventionens krav på domstolsprövning vissa fall. I motiven till lagen anförs att man områdesvis bör pröva i vilken utsträckning det är ändamålsenligt att låta domstolsprövning ersätta den överprövning som i dag sker i administrativ ordning (prop. 1988:205 s. 18).

Enligt min mening ligger det i linje med grundtankarna i propositionen att överklagande till domstol bör ske när det gäller beslut enligt automatspelslagen. Att befria socialstyrelsen från att pröva överklaganden i denna typ av ärenden stämmer för övrigt väl överens med vad som anförs i den av riksdagen godkända propositionen om socialstyrelsens framtida roll, uppgifter och inriktning (prop. 1988/89: 130, SoU 24, rskr. 296). Jag föreslår därför i enlighet med promemorian att länsstyrelsens beslut skall kunna överklagas till kammarrätten i stället för som nu till socialstyrelsen. Jag vill tillägga att frågan om instansordningen kan komma att omprövas i ett senare sammanhang.

3.8 Övergångsbestämmelser

Lagstiftningen bör träda i kraft den 1 april 1990.

Även spelverksamhet för vilken tillstånd redan meddelats när de nya reglerna träder i kraft bör omfattas av de nya reglerna. Det innebär således att de nya föreskrifterna i princip kommer att gälla all automatspelsverksamhet som bedrivs vid ikraftträdandet.

Vissa undantag bör dock gälla för spelautomater som är uppställda utan att speltillstånd krävs enligt nuvarande regler. I sådana fall bör apparaten under kortare övergångsperiod få vara uppställd som tidigare medan innehavaren ansöker om tillstånd enligt de nya reglerna.

De nya bestämmelserna innebär att socialstyrelsens handläggning av överklaganden enligt lagen kommer att övertas av kammarrätterna. För att inte onödigt komplicera handläggningen genom överflyttande av ärenden från socialstyrelsen till kammarrätterna är det lämpligt att de äldre reglerna tillämpas i fråga om de ärenden där beslut i anledning av överklagande meddelats av länsstyrelsen före ikraftträdandet. I sådana fall bör således socialstyrelsen fortfarande vara slutinstans. Möjligheten till rättsprövning kommer att finnas i dessa fall.

3.9 Kostnader

De nya reglerna innebär att kammarrätterna kommer att få nya arbetsuppgifter. Under hand har inhämtats att socialstyrelsen avgjort ca 40 ärenden årligen. Det saknas anledning att tro att antalet ärenden kommer att bli nämnvärt fler med den nya regleringen. Med hänsyn till det begränsade antal ärendet det är fråga om kommer överflyttandet inte att föranleda något behov av ökade resurser i kammarrätterna. Inte heller i övrigt räknar jag med ökade kostnader för statsverket.

I enlighet med det anförda har inom justitiedepartementet upprättats förslag till lag om ändring i lagen (1982:636) om anordnande av visst automatspel.

5 Specialmotivering

Förslag till lag om ändring i lagen (1982:636) om anordnande av visst automatspel

1 §

Genom ett tillägg till paragrafen blir paragrafen tillämplig inte endast på spel som anordnas i förvärvssyfte utan också när spelet anordnas för allmänheten. Ändringen innebär att anordnande av spel för allmänheten blir tillståndspliktigt även om detta inte sker i förvärvssyfte.

Ytterligare en utvidgning av lagens tillämpningsområde sker genom att lagregleringen omfattar även den situationen att någon enbart låter ställa upp en spelautomat i en lokal eller på en plats dit allmänheten har tillträde. Följden av detta blir att tillståndsplikt gäller även för dessa fall (3 §) samt att bestämmelserna om straff och förverkande (9 och 9 a §§) blir tillämpliga när någon ställt upp en automat i strid med lagens bestämmelser.

För att hindra att lagen kringgås görs i ett nytt andra stycke ett tillägg som innebär att lokaler och platser, till vilka tillträdet är begränsat genom någon form av villkor, under vissa förutsättningar jämföras med en lokal eller plats som allmänheten har tillträde till. Bestämmelsen har utformats efter förebild av bl. a. reglerna i 9 § andra stycket allmänna ordningsstadgan (1956:617) och lagen (1987:375) om förbud mot s. k. bastuklubbar och andra liknande verksamheter.

Bestämmelsen i nuvarande andra stycket har placerats i ett nytt tredje stycke. Ett tillägg har gjorts som innebär att lagen inte heller omfattar uppställning av spelautomater ombord på fartyg i reguljär trafik.

2 §

Paragrafen har kompletterats med en föreskrift om skyldighet för en spelanordnare att se till att en spelautomat inte används för annat ändamål än den är avsedd för. Föreskriften tar naturligtvis sikte i första hand på att förhindra att en spelautomat används för spel om pengar eller liknande, alltså i praktiken ett olovligt anordnande av lotteri. Bestämmelsen utgör också en allmän utgångspunkt för den riskbedömning som skall ske vid tillståndsprövningen enligt 4 §, och överträdelse av den är enligt 6 § en anledning att återkalla ett tidigare meddelat tillstånd. Däremot är överträdelse av bestämmelsen inte straffsanktionerad.

I övrigt är paragrafen redaktionellt justerad men oförändrad i sak.

Enligt *första stycket* krävs tillstånd förutom för att anordna spel även för att ställa upp en spelautomat i en lokal eller på en plats dit allmänheten har tillträde. Tillståndsplikten gäller inte för offentliga tillställningar av tillfällig karaktär, vare sig det rör sig om att anordna automatspel eller enbart att ställa upp en spelautomat.

När det gäller affärslokaler där det bedrivs yrkesmässig försäljning av t. ex. data- och TV-spel omfattar lagen inte apparater som är uppställda i lokalen utan att vara programmerade för spel. Inte heller gäller lagen apparater som tillfälligtvis tas fram för demonstration eller som används som skyltningsobjekt. Tillståndsplikt inträder först om apparaten mera varaktigt finns uppställd i lokalen på sådant sätt att den är fritt tillgänglig för allmänheten.

Om någon får tillstånd att anordna automatspel, omfattar tillståndet givetvis även själva uppställandet utan att detta behöver uttryckligen anges i tillståndsbeslutet.

Det nya *andra stycket* innebär att ett tillstånd alltid skall innehålla uppgift om det antal spelautomater och den typ av spel som tillståndet gäller. Automaternas antal och typ skall enligt ett tillägg till 4 § särskilt beaktas vid tillståndsprövningen. Bestämmelsen gäller tillstånd såväl att anordna automatspel som att enbart ställa upp spelautomater.

Konsekvensen av den nya bestämmelsen blir att en ansökan om tillstånd, till skillnad från vad som gäller för närvarande, bör innehålla uppgifter i berörda hänseenden.

I *tredje stycket* finns bestämmelser om tillståndsmyndighetens handläggning av tillståndsärenden.

Bestämmelserna innebär att socialnämnden i den kommun där spelverksamheten skall anordnas eller där spelautomaten är avsedd att ställas upp även i fortsättningen skall vara tillståndsmyndighet. Vidare föreskrivs som en nyhet en formell skyldighet för socialnämnden att höra polismyndigheten innan tillstånd får meddelas. Polismyndighetens hörande är inte nödvändigt om det redan av övriga omständigheter framgår att ansökan skall avslås. Polismyndighetens yttrande bör omfatta samtliga omständigheter som enligt 4 § är av betydelse för tillståndsprövningen. Genom föreskriften kommer även ordningsaspekter och andra förhållanden med anknytning till polisens verksamhet att kunna beaktas.

Fjärde stycket behandlar nämndens möjligheter att ta ut avgifter. Bestämmelsen motsvarar i sak nuvarande *andra stycket* *andra meningen*.

4 §

I bestämmelsen anges vilka omständigheter som skall tas med i bedömningen när frågan om tillstånd skall avgöras.

När det gäller tillstånd till *uppställning* av en spelautomat skall hänsyn tas till risken för att den används för annat ändamål än som avses med ansökan. Därmed åsyftas i första hand risken för att spelautomaten kan komma att användas för spel trots att tillståndet endast gäller uppställning.

Normalt bör utgångspunkten för bedömningen vara att en spelautomat, som ställs upp i en lokal dit allmänheten har tillträde, sannolikt också kommer att användas för spel. Det innebär att denna bestämmelse kommer att medföra att en ansökan som enbart gäller uppställning i regel inte skall bifallas. Tillstånd som enbart gäller uppställning bör ges bara i undantagsfall, t. ex. om automaten är avsedd att användas som utställningsföremål.

Vad som skall beaktas vid en prövning av en ansökan om *speltillstånd* preciseras och utvidgas genom ett tillägg till paragrafen. Förutom den nu gällande föreskriften att risken för bristande ordning och olämpliga barn- och ungdomsmiljöer skall beaktas anges också att socialnämnden skall bedöma om verksamheten kan antas komma att äga rum i strid med bestämmelserna i 2 §, således bl. a. risken för att automaterna används för spel om vinst i annan form än frispel på automaten.

Paragrafen har i övrigt kompletterats genom att det anges ett antal omständigheter som särskilt skall beaktas vid den allmänna prövningen. Dessa omständigheter har betydelse både när det gäller tillstånd till spel och när det gäller tillstånd till uppställning.

Omständigheterna är följande:

Antalet spelautomater. I bestämmelsen markeras skyldigheten att beakta det antal automater som ansökan avser. Enligt 3 § andra stycket skall ett tillstånd alltid ange det antal automater som tillståndet avser. Ett så stort antal spelautomater att lokalen kan betecknas som en ren spelhall måste i regel anses som olämpligt. Någon bestämd gräns i fråga om hur många spelautomater som får ställas upp kan inte dras utan antalet apparater måste ställas i relation till lokalens storlek och övriga omständigheter. Betydelsen av antalet spelautomater är självfallet störst när en ansökan gäller tillstånd att anordna automatspel.

Spelens beskaffenhet. Vid prövningen är det vidare av betydelse om en ansökan gäller en spelautomat som är särskilt ägnad att användas för hasardspel eller som erfarenhetsmässigt ofta används för sådant spel. I praktiken bör detta leda till att tillstånd som avser pokermaskiner, t. ex. Draw Poker, inte skall meddelas annat än i rena undantagsfall där risken för missbruk är utesluten, t. ex. om spelautomaten skall användas som utställningsföremål på ett museum eller användas på ett väl etablerat nöjesfält. Andra spel som bör bedömas med särskild försiktighet är 21-spelet och fortunaspel. En omständighet som i regel också har betydelse i sammanhanget är det antal frispel som det är möjligt att få. När det gäller apparater som är konstruerade för eller lätt kan ändras till att ge ett stort antal frispel eller höga poängsummor finns det typiskt sett större risker för att de används för otillåtet spel om penningvinster.

Andra exempel på spel vilkas beskaffenhet kan vara olämpliga är apparater med spel som genom sitt förråande eller våldsamma innehåll kan komma att skapa en miljö som inte är lämplig för barn och ungdom.

Spelens beskaffenhet är av betydelse vid prövningen av risken för att tillståndet överskrids inte endast när det gäller tillstånd till anordnande av spel utan även i fråga om tillstånd att ställa upp spelautomater.

Övriga omständigheter som skall beaktas vid prövningen stämmer i huvudsak överens med paragrafens nuvarande lydelse.

Vid prövningen skall liksom tidigare även sökandens lämplighet beaktas. Enligt nuvarande lagstiftning är innebörden av detta i första hand en prövning av om sökanden har de personliga förutsättningar som krävs för att driva spelverksamheten så att det inte uppkommer en miljö som är olämplig för barn och ungdom.

Liksom tidigare skall vid tillståndsprövningen hänsyn tas även till sökandens allmänna lämplighet, varvid risken för att spelautomaterna används för annat ändamål än de är avsedda för bör beaktas särskilt. Kan socialnämnden på goda grunder anta t. ex. att sökanden inte kommer att följa tillståndsmyndighetens föreskrifter eller vara obenägen att lämna socialnämnden tillträde till spellokalen, bör detta kunna påverka frågan om tillstånd.

När det gäller bedömningen av vad som är olämplig miljö för barn och ungdom måste utgångspunkten vara en förhållandevis vidsträckt tillämpning. Det bör inte vara något hinder mot att ta hänsyn till sådana omständigheter som att det i spellokalen förekommer intensiv tobaksrökning eller buller i sådan omfattning att miljön måste anses olämplig för barn och ungdom.

Som framgår av prop. 1982/83:203 s. 24 har socialnämnden möjlighet att meddela ett tidsbegränsat tillstånd. Denna möjlighet bör användas främst i situationer då det framstår som tveksamt om tillstånd skall beviljas.

För att i mindre allvarliga fall åstadkomma att lagens allmänna syften tillgodoses bör möjligheten att meddela föreskrifter enligt 5 § utnyttjas.

5 §

I paragrafen har endast gjorts en redaktionell ändring i första stycket som innebär att möjligheten att meddela föreskrifter i samband med ett tillstånd inte gäller när tillståndet har meddelats endast för att ställa upp en spelautomat.

6 §

Genom ändringar i paragrafen har möjligheterna vidgats att återkalla ett tidigare meddelat tillstånd.

När det gäller *anordnande av spel* skall återkallelse kunna ske om spel har anordnats i strid med 2 §. I förhållande till nuvarande lagstiftning innebär det en utvidgning i två hänseende av möjligheterna att återkalla ett meddelat tillstånd. Återkallelse blir sålunda möjlig om det kan konstateras att god ordning inte råder i lokalen. Dit hör också en sådan situation som att lokalen utnyttjas som kontaktställe för försäljning av narkotika, även om själva överlåtelsen inte äger rum i lokalen. Lagändringen medför också att återkallelse skall kunna ske om automatspel har förekommit i strid mot 2 § i övrigt, t. ex. genom att vinster betalats ut i pengar. Återkal-

lelse på denna grund kan ske oberoende av om utbetalningarna skett genom anordnarens försorg eller med hans vetskap.

Återkallelse av ett tillstånd till *uppställning* av spelautomat kan ske om automaten använts för annat ändamål än tillståndet avser, t.ex. om det kan konstateras att spel har förekommit. Bestämmelsen korresponderar med 4 §, enligt vilken denna risk skall beaktas vid tillståndsprövningen.

Ytterligare en ändring har gjorts i paragrafen. Denna innebär att återkallelse blir möjlig även när förhållandena har ändrats så att förutsättningarna för ett tillstånd inte längre föreligger. Ändringen tar sikte på såväl tillstånd till anordnande av spel som tillstånd till uppställning av spelautomater. Enligt paragrafens nuvarande lydelse skall socialnämnden i en sådan situation pröva möjligheten att utfärda föreskrifter enligt 5 §. Först om sådana föreskrifter meddelas och inte visar sig tillräckliga, får tillståndet återkallas. Genom den nu vidtagna ändringen kan återkallelse ske så snart förutsättningarna för tillstånd fallit bort. Med stöd av denna bestämmelse bör återkallelse kunna ske om ett större antal spelautomater eller andra typer av automater ställs upp än som angavs i villkoren när tillståndet gavs. Samma sak gäller om en lokal har byggts om eller om belägenheten t.ex. på grund av förändrade omgivningar har blivit en annan. Ett tillstånd skall också kunna återkallas om tillståndsinnehavaren inte längre uppfyller kraven på allmän lämplighet. Har exempelvis tillståndet lämnats till ett bolag, kan en återkallelse på denna grund aktualiseras i samband med personförändringar i bolagets ledning, t.ex. i dess styrelse. Ett annat exempel när återkallelse kan ske är att tillståndsinnehavaren i strid med 7 § vägrar att lämna socialnämnden tillträde till den lokal där spelautomaten finns uppställd.

Frågan om återkallelse kan tas upp på socialnämndens eget initiativ men kan också aktualiseras till följd av en anmälan från polismyndigheten.

7 §

I andra stycket har gjorts vissa kompletteringar som en följd av ändringarna i 1 och 3 §§. Dessutom har den ändringen gjorts att socialnämnden fått befogenhet att utöva tillsyn även beträffande automatspel som omfattas av lagen men som inte är tillståndspliktigt. Det innebär att nämnden har rätt att kontrollera även anordnande av automatspel och uppställning av spelautomater i samband med offentliga tillställningar av tillfällig karaktär (jfr 3 §).

8 §

Paragrafen har ändrats så att socialnämndens rätt att förelägga vite och att anlita biträde av polisen gäller även i förhållande till den som enbart har låtit ställa upp en spelautomat. Dessutom gäller att socialnämnden kan vidta dessa åtgärder oberoende av om verksamheten är tillståndspliktig eller inte (jfr 7 §).

Straffansvaret omfattar inte endast den som helt utan tillstånd anordnar spel för allmänheten eller låter ställa upp en spelautomat i en lokal eller på en plats dit allmänheten har tillträde utan även den som inte iakttar villkor om ett visst högsta antal spelautomater eller viss typ av spel. Det gäller oavsett om tillståndsbeslutet gäller anordnande av spel eller uppställning av en spelautomat. Genom att straffskalan innehåller fängelse blir reglerna om t. ex. husrannsakan tillämpliga.

Straffansvaret omfattar inte gärningar som är ringa. Denna undantagsregel bör tillämpas i fall där det är mer eller mindre uppenbart att underlåtenheten att ansöka om tillstånd berott på förbiseende och det framstår som praktiskt taget uteslutet att något missbruk förekommit eller att miljöer som är olämpliga för barn eller ungdomar skulle kunna uppkomma, t. ex. då någon enstaka apparat används som utställningsobjekt utan att den kunnat användas för spel eller används i sådan verksamhet för barn och ungdomar som drivs utan ekonomiskt intresse. En annan sådan situation kan vara att det i en affärslokal, där försäljning av automatspel bedrivs, tillfälligtvis ställts upp en automat på sådant sätt att den är tillgänglig för allmänheten. Även bagatellartade överträdelser av villkor i fråga om antal eller typ av spel eller av föreskrifter som socialnämnden utfärdat omfattas av undantagsregeln.

Det bör påpekas att, även om gärningen inte kan betecknas som ringa, strängare påföljd än böter i allmänhet inte bör utdömas om överträdelsen endast avser otillåten uppställning av en spelautomat.

Det utökade straffansvaret medför vidare att förverkande enligt 9 a § av en otillåten uppställd spelautomat blir möjlig.

9 a §

I paragrafen har angetts att förverkande kan ske även av egendom som "varit föremål för brott" i avsikt att tydligare markera möjligheten till förverkande i fall då brottet endast innefattat otillåten uppställning.

11 §

Reglerna för överklagande har ändrats. I stället för socialstyrelsen skall kammarrätten pröva överklagande av länsstyrelsens beslut. Under förutsättning att prövningstillstånd ges kan kammarrättens beslut prövas av regeringsrätten.

I paragrafen har i överensstämmelse med förvaltningslagens (1986:223) terminologi ordet "besvär" utgått.

Övergångsbestämmelserna

De nya reglerna kommer som huvudregel att gälla all automatspelsverksamhet som bedrivs vid ikraftträdandet. Även spelverksamhet för vilken tillstånd meddelats före ikraftträdandet kommer således att omfattas av de

nya reglerna. I punkt 3 anges för tydlighetens skull att även de vidgade möjligheterna enligt 6 § att återkalla ett tillstånd kommer att gälla tillstånd som meddelats före ikraftträdandet.

En särskild reglering krävs när det gäller spelautomater som är uppställda utan att tillstånd till spel krävs enligt nuvarande regler. För sådana fall föreskrivs i punkt 2 en skyldighet att inom en viss tid ansöka om tillstånd, antingen ett tillstånd att ha automaten uppställd eller för att anordna spel på den. Under tiden fram till dess att ett slutligt beslut i tillståndsfrågan föreligger, får apparaten stå uppställd som tidigare. Om tillståndsansökan avslås eller om någon ansökan inte görs inom föreskriven tid, blir bestämmelserna om straff och förverkande tillämpliga. För det fall att tillstånd inte beviljas gäller dock en kortare tid under vilken verksamheten skall avvecklas.

I punkt 4 föreskrivs att äldre bestämmelser i fråga om överklagande fortfarande skall gälla i ärenden i vilka beslut i anledning av överklagande har meddelats av länsstyrelsen före ikraftträdandet. I dessa fall skall således socialstyrelsen fortfarande vara slutinstans.

6 Hemställan

Med hänsyn till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen att anta det av lagrådet granskade förslaget till lag om ändring i lagen (1982:636) om anordnande av visst automatspel.

7 Beslut

Regeringen beslutar i enlighet med föredragandens hemställan.

Förslag till

Lag om ändring i lagen (1982:636) om anordnande av visst automatspel

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1982:636) om anordnande av visst automatspel

dels att 1 – 9, 9 a och 11 §§ skall ha följande lydelse,

dels att det i lagen skall införas en ny paragraf, 3 a §, med följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §

Denna lag är tillämplig på spel som anordnas i förvärvssyfte på sådana mekaniska eller elektroniska spelautomater som inte ger vinst eller endast ger vinst i form av frispel på automaten.

Denna lag är tillämplig på spel som anordnas *för allmänheten eller* i förvärvssyfte på sådana mekaniska eller elektroniska spelautomater som inte ger vinst eller endast ger vinst i form av frispel på automaten *samt på uppställning av sådana automater i lokal eller på plats till vilken allmänheten har tillträde.*

En lokal eller plats till vilken tillträde är begränsat genom krav på inbjudan, medlemskap i viss förening eller annat villkor skall vid tillämpningen av första stycket anses som en lokal eller plats till vilken allmänheten har tillträde, om den med hänsyn till omfattningen av den krets som äger tillträde, de villkor under vilka tillträde lämnas eller andra liknande omständigheter är att jämföras med sådan lokal eller plats.

Lagen gäller inte spel som anordnas på fartyg i reguljär trafik.

2 §

Den som anordnar automatspel som avses i 1 § första stycket *får inte otillbörligen locka barn eller ungdom att delta i spelet.*

Den som anordnar spelet skall svara för att god ordning råder inom den lokal eller anläggning där spelet bedrivs.

Den som anordnar automatspel som avses i 1 § första stycket skall svara för att *spelautomat inte används för annat ändamål än den är avsedd för, att god ordning råder inom den lokal eller på den plats där spelet bedrivs samt att barn eller ungdom inte otillbörligen lockas att delta i spelet.*

3 §

Tillstånd krävs för att anordna automatspel *som avses i 1 § första*

Tillstånd krävs för att anordna automatspel *eller ställa upp spel-*

stycket. Detta gäller inte för automatspel som anordnas i samband med offentliga tillställningar av tillfällig karaktär.

Frågan om tillstånd provas av socialnämnden i den kommun där spelverksamheten skall anordnas. Nämnden får ta ut avgift för prövningen enligt grunder som beslutas av kommunfullmäktige.

automat på sätt som sägs i 1 §. Detta gäller inte för uppställning av spelautomat och anordnande av spel i samband med offentliga tillställningar av tillfällig karaktär.

I ett tillstånd skall anges det antal spelautomater och den typ av automater som tillståndet avser.

3 a §

Frågan om tillstånd provas av socialnämnden i den kommun där spelautomaten är avsedd att ställas upp. I ärende om tillstånd skall socialnämnden alltid höra polismyndigheten i distriktet.

Socialnämnden får ta ut avgift för prövningen enligt de grunder som beslutas av kommunfullmäktige.

4 §

Vid prövning av tillstånd skall socialnämnden bedöma om spelverksamheten kan antas försaka bristande ordning eller kommer att bedrivas i en miljö som är olämplig för barn eller ungdom. Vid prövningen skall särskilt beaktas sökandens lämplighet, lokalens ändamålsenlighet samt lokalens belägenhet.

Vid prövning av tillstånd skall socialnämnden bedöma risken för att en spelautomat används för annat ändamål än som avses med ansökan eller att spelverksamhet kan antas komma att ske i strid mot 2 § eller kommer att bedrivas i en miljö som är olämplig för barn eller ungdom. Vid prövningen skall särskilt beaktas sökandens lämplighet, antalet spelautomater för vilka tillstånd söks, spelautomaternas beskaffenhet samt lokalens eller platsens ändamålsenlighet och belägenhet.

5 §

Tillstånd får förenas med föreskrifter om lägsta ålder för tillträde och tider när spelverksamheten får bedrivas samt andra föreskrifter som behövs för att motverka att spelverksamheten försakar bristande ordning eller bedrivs i en miljö som är olämplig för barn eller ungdom.

Tillstånd att anordna automatspel får förenas med föreskrifter om lägsta ålder för tillträde och tider när spelverksamheten får bedrivas samt andra föreskrifter som behövs för att motverka att spelverksamheten försakar bristande ordning eller bedrivs i en miljö som är olämplig för barn eller ungdom.

Om det efter tillståndsbeslutet uppkommer missförhållanden till följd av spelverksamheten, får socialnämnden meddela nya eller ändrade föreskrifter.

6 §

Om automatspel, för vilket tillstånd har meddelats, anordnas i strid mot bestämmelsen i 2 § första stycket eller mot föreskrifter som har meddelats med stöd av 5 §, får socialnämnden återkalla tillståndet.

Socialnämnden får återkalla ett meddelat tillstånd om en spelautomat använts för annat ändamål än tillståndet avser eller spel anordnats i strid mot bestämmelsen i 2 § eller mot föreskrifter som har meddelats med stöd av 5 §. Detsamma gäller om förutsättningar för tillstånd i övrigt inte längre kan anses föreligga.

7 §

Socialnämnden utövar tillsyn över efterlevnaden av denna lag och av de föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen.

För att utöva tillsynen har socialnämnden rätt att få tillträde till lokaler eller anläggningar där tillståndspliktigt automatspel anordnas och infordra upplysningar från den som anordnar spelet.

För att utöva tillsynen har socialnämnden rätt att få tillträde till lokal eller plats där automatspel anordnas eller där spelautomat finns uppställd samt infordra upplysningar från den som anordnar spelet eller ställt upp automaten.

8 §

Om den som anordnar tillståndspliktigt automatspel underlåter att lämna tillträde eller tillhandahålla upplysningar enligt 7 § andra stycket, får socialnämnden förelägga vite

Om den som anordnar automatspel eller som ställt upp spelautomat underlåter att lämna tillträde eller tillhandahålla upplysningar enligt 7 § andra stycket, får socialnämnden förelägga vite.

För att bereda sig tillträde får socialnämnden vid behov anlita biträde av polisen.

9 §

Den som uppsåtligen eller av oaktsamhet anordnar automatspel i strid mot 3 § första stycket eller bryter mot föreskrifter som har meddelats med stöd av 5 § döms till böter eller fängelse i högst sex månader.

Den som uppsåtligen eller av oaktsamhet anordnar automatspel eller ställer upp spelautomat i strid mot 3 § första stycket eller som bryter mot villkor som avses i 3 § andra stycket eller mot före skrifter som har meddelats med stöd av 5 § döms till böter eller fängelse i högst sex månader.

9 a §¹

Spelautomat och annan egendom som använts vid brott enligt 9 § samt insatser som uppburits vid brottet skall förklaras förverkade, om det inte är uppenbart oskäligt. Förverkande kan, utöver vad som

Spelautomat och annan egendom som varit föremål för brott enligt 9 § samt insatser som uppburits vid brottet skall förklaras förverkade, om det inte är uppenbart oskäligt. Förverkande kan, utöver vad som

¹ Senaste lydelse 1986: 1014.

framgår av 36 kap. 5 § brottsbal-
ken, ske hos den som yrkesmässigt
tillhandahållit egendomen.

framgår av 36 kap. 5 § brottsbal-
ken, ske hos den som yrkesmässigt
tillhandahållit egendomen.

11 §

Socialnämndens beslut enligt
denna lag får överklagas hos läns-
styrelsen *genom besvär*.

Länsstyrelsens beslut i fråga om
vitesföreläggande får inte överkla-
gas. Andra beslut av länsstyrelsen
får överklagas *hos socialstyrelsen*
genom besvär. *Socialstyrelsens be-*
slut får inte överklagas.

Socialnämndens beslut enligt
denna lag får överklagas hos läns-
styrelsen.

Länsstyrelsens beslut i fråga om
vitesföreläggande får inte överkla-
gas. Andra beslut av länsstyrelsen
får överklagas *till kammarrätten*.

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 1990.
2. Den som vid ikraftträdandet ställt upp spelautomat utan att inneha tillstånd till anordnande av automatspel, är skyldig att senast före utgången av mars 1990 ansöka om tillstånd enligt denna lag, om tillståndsplikt föreligger enligt 1 §. Har en sådan ansökan gjorts får spelautomat stå uppställd till dess ansökningen slutligt har avgjorts. Om tillstånd inte beviljas skall spelautomat avlägsnas från lokal eller plats som avses i 1 § inom två månader från dag då beslutet vann laga kraft.
3. Bestämmelserna om återkallelse av tillstånd enligt 6 § gäller även beträffande tillstånd som beviljas före ikraftträdandet.

Efter remiss har yttranden över promemorian (Ds 1988:69) Ändringar i lagen (1982:636) om anordnande av visst automatspel avgetts av kammarrätten i Jönköping, riksåklagaren (RÅ), domstolsverket, rikspolisstyrelsen, socialstyrelsen, lotterinämnden, polismyndigheterna i Stockholm, Göteborg och Malmö, länsstyrelserna i Stockholms, Göteborgs och Bohus, Jönköpings, Älvsborgs respektive Malmöhus län, Svenska kommunförbundet, Borås, Botkyrka, Gävle, Göteborgs, Helsingborgs, Jönköpings, Marks, Norrköpings, Skellefteå, Stockholms, Uppsala, Umeå, Värnamo, Västerås och Örebro kommuner, Sveriges advokatsamfund, Folkparker-nas centralorganisation, Sveriges automatägares riksförbund samt Cherry-företagen AB.

RÅ har bifogat yttranden från överåklagarmyndigheten i Malmö samt från regionåklagarmyndigheterna i Linköping, Luleå och Stockholm. Rikspolisstyrelsen har bifogat yttranden från polismyndigheterna i Norrköping, Vänersborg och Västervik. Länsstyrelsen i Malmöhus län har bifogat ett yttrande från socialnämnden i Malmö kommun.

Yttranden över promemorian har även kommit in från Barnmiljörådet och Svenska Nöjesparksföreningen.

Förslag till

Lag om ändring i lagen (1982:636) om anordnande av visst automatspel

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1982:636) om anordnande av visst automatspel

dels att 1 – 9 a och 11 §§ skall ha följande lydelse,

dels att det i lagen skall införas en ny paragraf, 3 a §, med följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §

Denna lag är tillämplig på spel som anordnas i förvärvssyfte på sådana mekaniska eller elektroniska spelautomater som inte ger vinst eller endast ger vinst i form av frispel på automaten.

Denna lag tillämpas på spel som anordnas för allmänheten eller annars i förvärvssyfte på sådana mekaniska eller elektroniska spelautomater som inte ger vinst eller endast ger vinst i form av frispel på automaten. Lagen skall tillämpas också på uppställning av automater av detta slag i lokal eller på plats till vilken allmänheten har tillträde.

En lokal eller en plats till vilken tillträdet är begränsat genom krav på inbjudan, medlemskap i viss förening eller annat villkor skall utan hinder härav vid tillämpningen av första stycket anses som en lokal eller en plats till vilken allmänheten har tillträde, om den med hänsyn till omfattningen av den krets som äger tillträde, de villkor under vilka tillträde lämnas eller andra liknande omständigheter är att jämställa med sådan lokal eller plats.

Lagen gäller inte spel som anordnas på fartyg i reguljär trafik.

Lagen gäller inte uppställning av spelautomat eller anordnande av spel på fartyg i reguljär trafik.

2 §

Den som anordnar automatspel som avses i 1 § första stycket får inte otillbörligen locka barn eller ungdom att delta i spelet.

Den som anordnar spelet skall svara för att god ordning råder inom den lokal eller anläggning där spelet bedrivs

Den som anordnar automatspel som avses i 1 § första stycket skall svara för att spelautomaten inte används för annat ändamål än den är avsedd för, att god ordning råder inom den lokal eller på den plats där spelet bedrivs samt att barn eller ungdom inte otillbörligen lockas att delta i spelet.

3 §

Tillstånd krävs för att anordna automatspel som avses i 1 § första stycket. Detta gäller inte för automatspel som anordnas i samband med offentliga tillställningar av tillfällig karaktär.

Frågan om tillstånd prövas av socialnämnden i den kommun där spelverksamheten skall anordnas. Nämnden får ta ut avgift för prövningen enligt grunder som beslutas av kommunfullmäktige.

Tillstånd krävs för att anordna automatspel eller ställa upp en spelautomat på det sätt som anges i 1 § första eller andra stycket. Detta gäller inte för uppställning av en spelautomat och anordnande av spel i samband med offentliga tillställningar av tillfällig karaktär.

I ett tillstånd skall anges det antal spelautomater och den typ av spel som tillståndet avser.

3 a §

Frågan om tillstånd prövas av socialnämnden i den kommun där spelautomaten är avsedd att ställas upp. Tillstånd får inte meddelas utan att polismyndigheten hörts i ärendet.

Socialnämnden får ta ut avgift för prövningen enligt grunder som beslutas av kommunfullmäktige.

4 §

Vid prövning av tillstånd skall socialnämnden bedöma om spelverksamheten kan antas förorsaka bristande ordning eller kommer att bedrivas i en miljö som är olämplig för barn eller ungdom. Vid prövningen skall särskilt beaktas sökandens lämplighet, lokalens ändamålsenlighet samt lokalens belägenhet.

Vid prövning av tillstånd skall socialnämnden bedöma risken för att en spelautomat används för annat ändamål än som avses med ansökan eller för att spelverksamhet annars kan antas komma att ske i strid mot 2 § eller att bedrivas i en miljö som är olämplig för barn eller ungdom. Vid prövningen skall särskilt beaktas sökandens lämplighet, antalet spelautomater för vilka tillstånd söks, spelens beskaffenhet samt lokalens eller platsens ändamålsenlighet och belägenhet.

5 §

Tillstånd får förenas med föreskrifter om lägsta ålder för tillträde och tider när spelverksamheten får bedrivas samt andra föreskrifter som behövs för att motverka att spelverksamheten förorsakar bristande ordning eller bedrivs i en mil-

Tillstånd att anordna automatspel får förenas med föreskrifter om lägsta ålder för tillträde och tider när spelverksamheten får bedrivas samt andra föreskrifter som behövs för att motverka att spelverksamheten förorsakar bristande ordning

jö som är olämplig för barn eller ungdom.

eller bedrivs i en miljö som är olämplig för barn eller ungdom.

Om det efter tillståndsbeslutet uppkommer missförhållanden till föjd av spelverksamheten, får socialnämnden meddela nya eller ändrade föreskrifter.

6 §

Om automatspel, för vilket tillstånd har meddelats, anordnas i strid mot bestämmelsen i 2 § försia stycket eller mot föreskrifter som har meddelats med stöd av 5 §, får socialnämnden återkalla tillståndet.

Socialnämnden får återkalla ett tillstånd, om en spelautomat har använts för annat ändamål än tillståndet avser eller spel har anordnats i strid mot bestämmelsen i 2 § eller mot föreskrifter som har meddelats med stöd av 5 §. Detsamma gäller, om förutsättningar för tillstånd i övrigt inte längre kan anses föreligga.

7 §

Socialnämnden utövar tillsyn över efterlevnaden av denna lag och av de föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen.

För att utöva tillsynen har socialnämnden rätt att få tillträde till lokaler eller anläggningar där tillståndspliktigt automatspel anordnas och infordra upplysningar från den som anordnar spelet.

För att utöva tillsynen har socialnämnden rätt att få tillträde till en lokal eller en plats där automatspel anordnas eller där en spelautomat annars finns uppställd samt infordra upplysningar från den som anordnar spelet eller låtit ställa upp automaten.

8 §

Om den som anordnar tillståndspliktigt automatspel underlåter att lämna tillträde eller tillhandahålla upplysningar enligt 7 § andra stycket, får socialnämnden förelägga vite.

Om den som anordnar automatspel eller som låtit ställa upp en spelautomat underlåter att lämna tillträde eller tillhandahålla upplysningar enligt 7 § andra stycket, får socialnämnden förelägga vite.

För att bereda sig tillträde får socialnämnden vid behov anlita biträde av polisen.

9 §

Den som uppsåtligen eller av oaktsamhet anordnar automatspel i strid mot 3 § första stycket eller bryter mot föreskrifter som har meddelats med stöd av 5 § döms till böter eller fängelse i högst sex månader.

Den som uppsåtligen eller av oaktsamhet anordnar automatspel eller låter ställa upp en spelautomat i strid mot 3 § eller bryter mot föreskrifter som har meddelats med stöd av 5 § döms, om gärningen inte är ringa, till böter eller fängelse i högst sex månader.

9 a §¹

Spelautomat och annan egendom som *använts vid brott* enligt 9 § samt insatser som uppburits vid brottet skall förklaras förverkade, om det inte är uppenbart oskäligt. Förverkande kan, utöver vad som framgår av 36 kap. 5 § brottsbalken, ske hos den som yrkesmässigt tillhandahållit egendomen.

En spelautomat och annan egendom som *har varit föremål för brott* enligt 9 § samt insatser som har uppburits vid brottet skall förklaras förverkade, om det inte är uppenbart oskäligt. Förverkande kan, utöver vad som framgår av 36 kap. 5 § brottsbalken, ske hos den som yrkesmässigt tillhandahållit egendomen.

I stället för egendomen kan dess värde förklaras förverkat.

11 §

Socialnämndens beslut enligt denna lag får överklagas *hos* länsstyrelsen *genom besvär*.

Länsstyrelsens beslut i fråga om vitesföreläggande får inte överklagas. Andra beslut av länsstyrelsen får överklagas *hos socialstyrelsen genom besvär*. *Socialstyrelsens beslut får inte överklagas.*

Socialnämndens beslut enligt denna lag får överklagas *till* länsstyrelsen.

Länsstyrelsens beslut i fråga om vitesföreläggande får inte överklagas. Andra beslut av länsstyrelsen får överklagas *till kammarrätten*.

1. Denna lag träder i kraft den 1 april 1990.

2. Den som vid ikraftträdandet har låtit ställa upp en spelautomat utan att det enligt äldre bestämmelser krävs tillstånd är skyldig att senast före utgången av juni 1990 ansöka om tillstånd, om tillståndsplikt föreligger enligt 1 § i dess nya lydelse. Har en sådan ansökan gjorts, får spelautomaten stå uppställd till dess ansökningen har avgjorts slutligt. Om tillstånd inte beviljas, skall spelautomaten avlägsnas från lokal eller plats som avses i 1 § i dess nya lydelse inom två månader från den dag då beslutet vann laga kraft.

3. Bestämmelserna om återkallelse av tillstånd enligt 6 § i dess nya lydelse gäller även beträffande tillstånd som har beviljats före ikraftträdandet.

4. Äldre bestämmelser gäller i fråga om överklagande av beslut som meddelats av länsstyrelsen före lagens ikraftträdande.

Utdrag ur protokoll vid sammanträde den 1989—10—17

Närvarande: f. d. regeringsrådet Bengt Wieslander, regeringsrådet Bertil Werner, justitierådet Ulf Gad.

Enligt protokoll vid regeringssammanträde den 5 oktober 1989 har regeringen på hemställan av statsrådet Laila Freivalds beslutat inhämta lagrådets yttrande över förslag till lag om ändring i lagen (1982:636) om anordnande av visst automatspel.

Förslaget har inför lagrådet föredragits av hovrättsassessorn Nils Række.

Lagrådet lämnar förslaget utan erinran.

Proposition	1
Propositionens huvudsakliga innehåll	1
Propositionens lagförslag	2
Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 2 november 1989	6
1 Inledning	6
2 Gällande rätt	7
3 Allmän motivering	8
3.1 Behovet av ändrade regler	8
3.2 Tillståndsplikten m. m.	9
3.3 Tillståndsprövningens omfattning	11
3.4 Tillståndsmyndighet m. m.	14
3.5 Återkallelse av tillstånd	16
3.6 Straffansvar och förverkande	17
3.7 Reglerna för överklagande m. m.	18
3.8 Övergångsbestämmelser	19
3.9 Kostnader	19
4 Upprättat lagförslag	20
5 Specialmotivering	20
6 Hemställan	26
7 Beslut	26
 Bilaga 1 Promemorians lagförslag	27
Bilaga 2 Förteckning över remissinstanserna	31
Bilaga 3 Lagrådsremissens lagförslag	32
Bilaga 4 Lagrådets yttrande	36

